

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

3 martie 2022 *

„Trimitere preliminară – Politica comună în materie de azil și de imigrare – Standarde referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională – Directiva 2004/83/CE – Articolul 12 – Excludere de la recunoașterea statutului de refugiat – Apatrid de origine palestiniană înregistrat la Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestini din Orientul Apropiat) (UNRWA) – Condiții pentru a beneficia *ipso facto* de Directiva 2004/83/CE – Încetarea protecției sau a asistenței din partea UNRWA”

În cauza C-349/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Tribunalul de Primă Instanță (Camera pentru imigrație și azil)] (Regatul Unit), prin decizia din 29 iulie 2020, primită de Curte la 29 iulie 2020, în procedura

NB,

AB

împotriva

Secretary of State for the Home Department,

cu participarea:

United Nations High Commissioner for Refugees (UK),

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președinta Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnii J. Passer și F. Biltgen, doamna L. S. Rossi (raportoare) și domnul N. Wahl, judecători,

avocat general: domnul G. Hogan,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

* Limba de procedură: engleza.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru AB și NB, de A. Vasisht, solicitor, R. Husain, QC, și E. Mitchell, G. Capel, R. Toal și T. Tridimas, barristers;
- pentru Secretary of State for the Home Department, de T. Lindsay, în calitate de agent;
- pentru United Nations High Commissioner for Refugees (UK), de S. Mobley, solicitor, M. Demetriou, QC, și T. Johnston, barrister;
- pentru guvernul german, de R. Kanitz și J. Möller, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Ladenburger și A. Azéma, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 octombrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între NB și AB, apatrizi de origine palestiniană, pe de o parte, și Secretary of State for the Home Department (ministrul de interne, Regatul Unit), pe de altă parte, în legătură cu respingerea de către acesta din urmă a cererii de protecție internațională prezentate de NB și de AB.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Geneva

- 3 Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954. Aceasta a fost modificată și completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, el însuși intrat în vigoare la 4 octombrie 1967 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”).

4 Articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva prevede:

„Această convenție nu va fi aplicabilă persoanelor care beneficiază în prezent de o protecție sau de o asistență din partea unui organism sau a unei instituții a [Organizației] Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisar[iat] al [Organizației] Națiunilor Unite pentru Refugiați.

Atunci când această protecție sau această asistență va înceta pentru un motiv oarecare, fără ca situația acestor persoane să fi fost reglementată în mod definitiv, în conformitate cu rezoluțiile pertinente adoptate de Adunarea generală a [Organizației] Națiunilor Unite, aceste persoane vor beneficia, de drept, de regimul prevăzut de această convenție.”

Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat) (UNRWA)

- 5 Rezoluția nr. 302 (IV) a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite din 8 decembrie 1949 privind ajutorarea refugiaților din Palestina a instituit Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat) [*United Nations Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)* (UNRWA)]. Aceasta are ca sarcină să servească bunăstarea și dezvoltarea umană a refugiaților palestinieni.
- 6 Potrivit punctelor VII.C și VII.E din Instrucțiunile coordonate ale UNRWA privind eligibilitatea și instrucțiunile de înregistrare, zona de operațiuni a UNRWA cuprinde cinci sectoare, și anume Fâșia Gaza, Cisiordania (inclusiv Ierusalimul de Est), Iordania, Liban și Siria.

Dreptul Uniunii

Directiva 2004/83

- 7 Considerentele (3), (10)-(12), (16), (17) și (38) ale Directivei 2004/83 au următorul cuprins:

„(3) Convenția de la Geneva și protocolul aferent constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților.

[...]

(10) Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Prezenta directivă urmărește în special garantarea deplinei respectări a demnității umane și a dreptului de azil ale solicitanților de azil și ale membrilor familiei care îi însoțesc.

(11) În ceea ce privește tratamentul persoanelor care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive, statele membre au obligațiile care decurg din instrumentele de drept internațional la care sunt părți și care interzic discriminarea.

(12) Atunci când pun în aplicare prezenta directivă, statele membre ar trebui să țină seama în primul rând de «interesul superior al copilului».

[...]

(16) Ar trebui stabilite standarde minime privind definirea și conținutul statutului de refugiat pentru a ajuta instanțele judecătorești naționale competente ale statelor membre să aplice Convenția de la Geneva.

(17) Este necesară adoptarea unor criterii comune privind recunoașterea statutului de refugiat al solicitanților de azil în sensul articolului 1 din Convenția de la Geneva.

[...]

(38) În conformitate cu articolul 3 din protocolul privind poziția Regatului Unit și a Irlandei anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul de instituire a Comunității Europene, Regatul Unit [al Marii Britanii și Irlandei de Nord], prin scrisoarea din 28 ianuarie 2002, și-a notificat dorința de a participa la adoptarea și punerea în aplicare a prezentei directive.”

8 Articolul 1 din această directivă prevede:

„Prezenta directivă are ca obiect stabilirea unor standarde minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate.”

9 Potrivit articolului 2 literele (c)-(e) din directiva menționată:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(c) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări sau orice apatrid care, aflându-se, din motivele menționate anterior, în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în respectiva țară și care nu intră în domeniul de aplicare al articolului 12;

(d) «statut de refugiat» înseamnă recunoașterea, de către un stat membru, a calității de refugiat a oricărui resortisant al unei țări terțe sau a oricărui apatrid;

(e) «persoană care poate beneficia de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 și căruia nu i se aplică articolul 17 alineatele (1) și (2) și nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește [să solicite] protecția respectivei țări.”

- 10 Articolul 4 din Directiva 2004/83, intitulat „Evaluarea faptelor și circumstanțelor”, are următorul cuprins:

„(1) Statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.

[...]

(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională trebuie efectuată individual, ținând seama de următoarele elemente:

- (a) toate faptele relevante privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea, inclusiv de actele cu putere de lege și actele administrative ale țării de origine și de modul lor de aplicare;
- (b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;
- (c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;

[...]”

- 11 Articolul 12 din directiva menționată, intitulat „Excluderea”, prevede la alineatul (1) litera (a):

„Orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat în cazul în care:

- (a) intră în domeniul de aplicare al articolului 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva privind protecția sau asistența acordată de un organism sau de o instituție a Organizației Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați. În cazul în care această protecție sau asistență încetează din orice motive, fără ca situația acestor persoane să fi fost definitiv soluționată în conformitate cu rezoluțiile relevante ale Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, persoanele în cauză pot beneficia *ipso facto* de dispozițiile prezentei directive;”.

Directiva 2011/95/UE

- 12 Considerentele (1) și (50) ale Directivei 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9) au următorul cuprins:

„(1) [Directiva 2004/83] urmează să facă obiectul mai multor modificări substanțiale. Din motive de claritate, ar trebui să se procedeze la reformarea directivei menționate.

[...]

(50) În conformitate cu articolele 1 și 2 și cu articolul 4a alineatul (1) din Protocolul (nr. 21) privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la TUE și la TFUE, și fără a aduce atingere articolului 4 din protocolul respectiv, Regatul Unit și Irlanda nu participă la adoptarea prezentei directive, nu au obligații în temeiul acesteia și nu fac obiectul aplicării sale.”

- 13 Articolul 12 din această directivă, intitulat „Excluderea”, prevede la alineatul (1) litera (a):

„Orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat în cazul în care:

(a) intră în domeniul de aplicare al articolului 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva privind protecția sau asistența acordată de un organism sau de o instituție a Organizației Națiunilor Unite, alta decât Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați. În cazul în care această protecție sau asistență încetează din orice motive, fără ca situația acestor persoane să fi fost definitiv soluționată în conformitate cu rezoluțiile relevante ale Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, persoanele în cauză pot beneficia *ipso facto* de dispozițiile prezentei directive;”.

- 14 Potrivit articolului 40 din directiva menționată, intitulat „Abrogarea”:

„Directiva [2004/83] se abrogă de la 21 decembrie 2013 pentru statele membre pentru care aceasta este obligatorie, fără a aduce atingere obligațiilor statelor membre privind termenul de transpunere în dreptul intern a directivei menționate în anexa I partea B.

Pentru statele membre pentru care prezenta directivă este obligatorie, trimiterile la directiva abrogată se înțeleg ca trimiteri la prezenta directivă și se citesc în conformitate cu tabelul de corespondență din anexa II.”

Directiva 2013/32/UE

- 15 Considerentul (18) al Directivei 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60) are următorul cuprins:

„Este atât în interesul statelor membre, cât și al solicitanților de protecție internațională să se ia o decizie cât de repede posibil cu privire la cererile de protecție internațională fără a aduce atingere unei examinări adecvate și complete.”

- 16 Articolul 2 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (c) «solicitant» înseamnă un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid care a depus o cerere de protecție internațională cu privire la care nu a fost adoptată încă o decizie finală;

[...]

- (f) «autoritate decizională» înseamnă orice organism cvasi-judiciar sau administrativ dintr-un stat membru responsabil de examinarea cererilor de protecție internațională și având competența de a hotărî în primă instanță în astfel de cazuri;

[...]”

- 17 Articolul 46 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre se asigură că solicitanții de azil au dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, împotriva:

- (a) unei decizii luate cu privire la cererea lor de protecție internațională, inclusiv o decizie:
(i) de a considera nefondată o cerere cu privire la statutul de refugiat și/sau de protecție subsidiară,

[...]

[...]

- (3) Pentru a se conforma alineatului (1), statele membre se asigură că o cale de atac efectivă prevede examinarea deplină și *ex nunc* atât a elementelor de fapt, cât și a elementelor de drept, inclusiv, după caz, o examinare a necesităților de protecție internațională în temeiul [Directivei 2011/95], cel puțin în cazul procedurilor privind căile de atac în fața unei instanțe de fond.

[...]”

Dreptul Regatului Unit

- 18 Directiva 2004/83 a fost transpusă în dreptul britanic prin Refugee or Person in Need of International Protection (Qualification) Regulations 2006 [Regulamentul din 2006 privind refugiații sau persoanele care necesită protecție internațională (S. I. 2006/2525, denumit în continuare „Regulamentul din 2006”)] și prin Immigration Rules (the 2006 Regulations) [Normele din 2006 privind imigrația].
- 19 Articolul 2 din Regulamentul din 2006 prevede:
„Termenul «refugiat» desemnează o persoană care intră sub incidența articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva și a căreia nu i se aplică articolul 7.”
- 20 Potrivit articolului 7 alineatul (1) din acest regulament:
„O persoană nu are calitatea de refugiat dacă intră în domeniul de aplicare al articolului 1 secțiunile D, E sau F din Convenția de la Geneva.”
- 21 Articolul 339 AA din Normele din 2006 privind imigrația are următorul cuprins:
„Prezentul articol se aplică atunci când Secretary of State constată că persoana ar fi trebuit să fie sau este exclusă de la recunoașterea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 7 din [Regulamentul din 2006].”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 22 NB locuiește din luna octombrie 2015 în Regatul Unit împreună cu soțul său și cu cei cinci copii minori ai acestora, printre care și AB, acesta din urmă având un handicap grav. Toți membrii familiei care au locuit anterior în tabăra de refugiați Al Bass (Liban) sunt înregistrați la UNRWA, cu excepția lui H, cel mai tânăr dintre ei, în vârstă de șapte luni la data adoptării deciziei de trimitere.
- 23 Prin acțiunea formulată, reclamantii din litigiul principal urmăresc înainte de toate să li se recunoască statutul de refugiat în temeiul articolului 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva, la care face trimitere articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83, susținând că, în calitate de apatrizi, care au recurs anterior la protecția sau la asistența UNRWA, pot beneficia, în temeiul celui de al doilea paragraf al respectivului articol 1 secțiunea D, *ipso facto* de statutul de refugiat, întrucât această protecție sau această asistență a încetat pentru un motiv nesupus controlului lor și independent de voința lor („clauza de includere”). În acest context, reclamantii din litigiul principal susțin că ei intră sub incidența acestei clauze de includere ca urmare, pe de o parte, a incapacității de care ar da dovadă UNRWA de a acorda asistență copiilor cu handicap grav în conformitate cu misiunea care îi revine și, pe de altă parte, a discriminării grave la care AB ar fi fost expus, în Liban, din cauza handicapului său.
- 24 În această privință, ei arată că AB nu a avut acces la o educație și nici la o asistență medicală adaptate nevoilor sale în tabăra Al Bass. Din cauza handicapului său, atât AB, cât și frații și surorile sale ar fi făcut obiectul unui abuz din partea comunității din jurul lor, ceea ce ar fi avut consecințe nefaste asupra sănătății mentale și a vieții întregii familii. Această situație ar fi fost

agravată de condițiile de viață deosebit de precare existente în tabără, de discriminarea la care ar fi expuși palestinienii cu handicap care au reședința în Liban în general, precum și de deteriorarea situației socioeconomice a Libanului în cursul ultimilor ani.

- 25 În acest cadru, reclamantii din litigiul principal arată, întemeindu-se pe Hotărârea din 19 decembrie 2012, *Abed El Karem El Kott și alții* (C-364/11, EU:C:2012:826), că o discriminare gravă precum cea la care AB ar fi expus în speță având în vedere elementele menționate mai sus poate fi considerată un motiv care a constrâns persoana interesată să părăsească zona de operațiuni a UNRWA. Ei adaugă că discriminarea care rezultă din refuzul arbitrar de a asigura persoanelor cu handicap accesul la îngrijiri medicale și la educație este susceptibilă să cauzeze un prejudiciu grav copilului care este victima acesteia și ar putea intra chiar sub incidența noțiunii de „persecuție”. Astfel, existența unei asemenea persecuții ar trebui apreciată ținând seama în mod corespunzător de vulnerabilitatea deosebită a copiilor, crescută în speță de deteriorarea situației existente în Liban, precum și de interesul superior al copilului, nu numai în ceea ce îl privește pe AB, ci și referitor la frații și la surorile sale. Având în vedere aceste considerații, reclamantii din litigiul principal consideră că au părăsit Libanul și, așadar, că au încetat să beneficieze de protecția sau de asistența UNRWA pentru motive obiective nesupuse controlului lor.
- 26 La rândul său, ministrul de interne contestă dreptul reclamantilor din litigiul principal de a li se recunoaște *ipso facto* statutul de refugiat. Deși admite că AB a fost într-adevăr victima unei discriminări pe motive de handicap, el susține că această discriminare nu atinge nivelul necesar pentru a putea fi considerată o persecuție. În plus, el arată că AB a beneficiat de o asistență suficientă în Liban și că va continua să beneficieze de aceasta la întoarcerea sa. Ministrul de interne menționează în această privință existența unui centru de intervenție rapidă care își desfășoară activitatea în tabăra Al Bass, sub responsabilitatea unei organizații neguvernamentale, și care, potrivit acestuia, oferă asistență copiilor cu handicap care au reședința acolo. În sfârșit, el arată că reclamantii din litigiul principal nu au făcut dovada unei eventuale imposibilități de a avea acces la educație și la asistență furnizate de astfel de organizații neguvernamentale și, în consecință, a unor motive nesupuse controlului lor care i-ar fi împiedicat să beneficieze în continuare de asistența sau de protecția UNRWA în Liban.
- 27 Instanța de trimitere consideră că, pentru a putea stabili dacă reclamantii din litigiul principal pot beneficia *ipso facto* de statutul de refugiat pe baza elementelor de fapt pe care le-au invocat, trebuie mai întâi lămurită problema dacă încetarea protecției sau a asistenței furnizate de UNRWA trebuie examinată întemeindu-se numai pe situația de la data plecării lor sau dacă este vorba despre o examinare care cuprinde, cu titlu suplimentar sau alternativ, o apreciere a circumstanțelor eventual intervenite ulterior acestei date. În plus, ea se întreabă cui îi revine în acest context sarcina probei. În sfârșit, ea urmărește să obțină clarificări în ceea ce privește elementele relevante care pot dovedi o astfel de încetare a protecției sau a asistenței furnizate de UNRWA.

- 28 În aceste condiții, First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Tribunalul de Primă Instanță (Camera pentru imigrație și azil)] (Regatul Unit) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„Atunci când se apreciază dacă a existat o încetare a protecției sau a asistenței acordate de UNRWA, în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva [2004/83], unui apatrid palestinian înregistrat la UNRWA în ceea ce privește asistența acordată persoanelor cu handicap:

- 1) Aprecierea constă exclusiv în examinarea circumstanțelor din trecut care se susține că ar fi obligat solicitantul să părăsească zona de operațiuni a UNRWA la momentul la care a făcut-o sau este totodată o examinare *ex nunc*, orientată spre viitor, a posibilității solicitantului de a beneficia în prezent de o asemenea protecție sau asistență?
- 2) În cazul în care răspunsul la prima întrebare este acela că aprecierea include o examinare orientată spre viitor, este legitimă invocarea prin analogie a clauzei privind încetarea de la articolul 11, astfel încât, atunci când solicitantul poate indica un motiv justificat din trecut pentru plecarea sa din zona de operațiuni a UNRWA, să revină statului membru sarcina de a dovedi că un asemenea motiv nu mai este valabil?
- 3) Pentru a exista motive obiective justificate care determină plecarea unei astfel de persoane și care sunt legate de protecția sau de asistența din partea UNRWA, este necesar să se demonstreze că UNRWA sau statul în care acest organism își desfășoară activitatea i-a cauzat persoanei respective în mod intenționat o vătămare sau a privat-o de asistență (printr-o acțiune sau printr-o omisiune)?
- 4) Este relevantă luarea în considerare a asistenței acordate unor astfel de persoane de actori ai societății civile precum organizațiile neguvernamentale?”

Procedura în fața Curții

- 29 La 31 ianuarie 2020, Regatul Unit a părăsit Uniunea Europeană. În conformitate cu articolul 86 alineatul (2) din Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (JO 2019, C 384 I, p. 1), Curtea rămâne competentă să se pronunțe cu privire la cererile de decizie preliminară introduse de instanțe judecătorești din Regatul Unit înainte de încheierea perioadei de tranziție. Potrivit articolului 126 din acordul respectiv, aceasta se încheie la 31 decembrie 2020.
- 30 În plus, în temeiul articolului 89 alineatul (1) din acordul amintit, în ceea ce privește cererile menționate, hotărârile și ordonanțele Curții pronunțate înainte de încheierea perioadei de tranziție, precum și cele pronunțate după încheierea acestei perioade au caracter obligatoriu în toate elementele lor pentru Regatul Unit și pe teritoriul acestuia.
- 31 Întrucât prezenta cerere de decizie preliminară a fost depusă la grefa Curții la 29 iulie 2020, Curtea rămâne competentă să se pronunțe cu privire la această cerere, iar instanța de trimitere este ținută de prezenta hotărâre.

- 32 La 25 mai 2021, Curtea a adresat o întrebare părților și celorlalte persoane interesate, în sensul articolului 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, prin care le-a invitat să își exprime poziția cu privire la eventuala incidență a Hotărârii din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană) (C-507/19, EU:C:2021:3), în scopul răspunsului în special la prima întrebare preliminară.
- 33 Au depus răspunsuri la această întrebare NB și AB, ministrul de interne, Înalțul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați și Comisia Europeană. La 25 mai 2021, Curtea a adresat de asemenea o întrebare Înalțului Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați în legătură cu obligațiile juridice ale UNRWA în ceea ce privește asistența acordată copiilor cu handicap și cu privire la măsurile puse efectiv în aplicare, în special în Liban. Înalțul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați, precum și NB și AB au răspuns la această întrebare.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- 34 Înainte de a răspunde la întrebările adresate, trebuie amintit în primul rând că, în temeiul articolului 1 din Protocolul (nr. 21) privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție (JO 2008, C 115, p. 295), anexat la Tratatul UE și FUE, Regatul Unit beneficiază de un regim derogatoriu care înglobează ansamblul măsurilor adoptate în cadrul spațiului de libertate, securitate și justiție și are posibilitatea de a nu participa la procedurile legislative în acest domeniu.
- 35 Or, deși Regatul Unit, după cum enunță considerentul (38) al Directivei 2004/83, a participat la adoptarea și la aplicarea respectivei directive, el a făcut în schimb uz de acest regim derogatoriu în cazul Directivei 2011/95, care a abrogat Directiva 2004/83 cu efect de la 21 decembrie 2013.
- 36 Astfel, după cum se arată în considerentul (50) al Directivei 2011/95, Regatul Unit nu a participat la adoptarea acestei directive, nu are obligații în temeiul acesteia și nu face obiectul aplicării sale.
- 37 În plus, din articolul 40 din Directiva 2011/95 rezultă că Directiva 2004/83 a fost abrogată de la 21 decembrie 2013 numai în privința statelor membre care au obligații în temeiul Directivei 2011/95.
- 38 În aceste condiții, Directiva 2004/83 este cea care continuă să se aplice în privința Regatului Unit, în limitele amintite la punctele 29 și 30 din prezenta hotărâre.
- 39 În al doilea rând, trebuie amintit de asemenea că, după cum reiese din considerentele (3), (16) și (17) ale Directivei 2004/83, Convenția de la Geneva constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților, iar dispozițiile acestei directive privind condițiile de acordare a statutului de refugiat, precum și conținutul acestuia din urmă au fost adoptate pentru a ajuta autoritățile competente ale statelor membre să aplice această convenție întemeindu-se pe noțiuni și pe criterii comune (Hotărârea din 17 iunie 2010, Bolbol, C-31/09, EU:C:2010:351, punctul 37, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2012, Abed El Karem El Kott și alții, C-364/11, EU:C:2012:826, punctul 42).

- 40 În consecință, dispozițiile Directivei 2004/83 trebuie interpretate în lumina structurii generale și a scopului acesteia, cu respectarea Convenției de la Geneva și a celorlalte tratate relevante menționate la articolul 78 alineatul (1) TFUE. Astfel cum rezultă din considerentul (10) al aceleiași directive, această interpretare trebuie efectuată cu respectarea drepturilor recunoscute de Carta drepturilor fundamentale (Hotărârea din 17 iunie 2010, Bolbol, C-31/09, EU:C:2010:351, punctul 38, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2012, Abed El Karem El Kott și alții, C-364/11, EU:C:2012:826, punctul 43).
- 41 În al treilea rând, trebuie precizat că articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83 corespunde în esență articolului 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, astfel încât jurisprudența privind această a doua dispoziție este relevantă pentru interpretarea celei dintâi [a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctul 37].
- 42 Acestea sunt considerațiile în lumina cărora este necesar să se răspundă la întrebările adresate.

Cu privire la prima întrebare

- 43 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se ia în considerare numai împrejurările relevante așa cum se prezintă acestea în momentul plecării respectivei persoane din zona de operațiuni a UNRWA sau și împrejurările existente în momentul în care autoritățile competente examinează o cerere de acordare a statutului de refugiat sau autoritățile judiciare în cauză statuează cu privire la calea de atac îndreptată împotriva unei decizii de refuz al acordării unui asemenea statut.
- 44 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie arătat că, potrivit articolului 12 alineatul (1) litera (a) prima teză din Directiva 2004/83, orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat „în cazul în care intră în domeniul de aplicare al articolului 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva, privind protecția sau asistența acordată de un organism sau de o instituție a Organizației Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați”.
- 45 Articolul 1 secțiunea D primul paragraf din Convenția de la Geneva prevede că aceasta nu se aplică persoanelor care „beneficiază în prezent” de protecție sau de asistență „din partea unui organism sau a unei instituții a [Organizației] Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisar[iat] al [Organizației] Națiunilor Unite pentru Refugiați”.
- 46 UNRWA este un organism al Organizației Națiunilor Unite care a fost instituit pentru protejarea și asistarea palestinienilor în calitate lor de „refugiați palestinieni”. Mandatul său, care a fost prelungit până la 30 iunie 2023, se întinde asupra zonei sale de operațiuni care se compune din cinci sectoare, și anume Fâșia Gaza, Cisiordania (inclusiv Ierusalimul de Est), Iordania, Liban și Siria.
- 47 Astfel, orice persoană, precum NB și AB, care este înregistrată la UNRWA are vocație să beneficieze de protecție și de asistență din partea acestui organism în scopul de a servi bunăstării acesteia ca refugiat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, punctul 84).

- 48 Din cauza acestui statut specific de refugiat instituit pe teritoriile menționate din Orientul Apropiat pentru palestinieni, persoanele înregistrate la UNRWA sunt, în principiu, în temeiul articolului 12 alineatul (1) litera (a) prima teză din Directiva 2004/83, care corespunde articolului 1 secțiunea D primul paragraf din Convenția de la Geneva, excluse de la recunoașterea statutului de refugiat în Uniune [Hotărârea din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctul 49].
- 49 În plus, rezultă din articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, care corespunde articolului 1 secțiunea D al doilea paragraf din Convenția de la Geneva, că, atunci când solicitantul de protecție internațională în Uniune nu mai beneficiază de protecția sau de asistența UNRWA, această excludere încetează să se mai aplice [Hotărârea din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctul 50 și jurisprudența citată].
- 50 Astfel, articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 se aplică atunci când se dovedește, pe baza unei evaluări individuale a tuturor elementelor relevante, că apatridul de origine palestiniană în cauză se află într-o stare personală de insecuritate gravă, iar UNRWA, a cărei asistență a fost solicitată de persoana interesată, nu este în măsură să îi asigure condiții de viață conforme misiunii sale, acest apatrid fiind astfel obligat, din motive nesupuse controlului său și independente de voința sa, să părăsească zona de operațiuni a UNRWA. În acest caz, apatridul menționat poate beneficia, cu excepția cazului în care se încadrează în sfera de aplicare a unuia sau altuia dintre motivele de excludere prevăzute la articolul 12 alineatul (1) litera (b), la articolul 12 alineatul (2) și la articolul 12 alineatul (3) din această directivă, *ipso facto* de aceasta fără să trebuiască să demonstreze neapărat temeri de a fi persecutat, în sensul articolului 2 litera (c) din directiva menționată [Hotărârea din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctul 51 și jurisprudența citată].
- 51 În această privință, este important totuși să se precizeze că faptul de a putea beneficia *ipso facto* de directiva menționată în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (a) nu implică un drept necondiționat de a li se recunoaște statutul de refugiat. Astfel, deși persoana care are dreptul de a beneficia *ipso facto* de Directiva 2004/83 nu trebuie să demonstreze neapărat temeri de a fi persecutată în sensul articolului 2 litera (c) din aceasta, ea trebuie să formuleze totuși, astfel cum au procedat reclamantii din litigiul principal, o cerere de acordare a statutului de refugiat care trebuie examinată de autoritățile competente ale statului membru responsabil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2012, Abed El Karem El Kott și alții, C-364/11, EU:C:2012:826, punctele 75 și 76).
- 52 Ca atare, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 52 din concluzii, deși articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83 nu indică în mod precis care este momentul relevant pentru aprecierea de către autoritățile sau instanțele naționale competente a încetării asistenței sau a protecției UNRWA, utilizarea termenilor „care beneficiază în prezent” la primul paragraf al articolului 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva și „a încetat” la al doilea paragraf al acestei dispoziții pledează în favoarea unei aprecieri care vizează să stabilească dacă această asistență sau această protecție a încetat efectiv, în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83.
- 53 În aceste condiții, o astfel de apreciere trebuie să se întemeieze pe o evaluare individuală a tuturor elementelor sau factorilor relevanți ai situației în cauză, astfel cum se prezintă aceasta în momentul plecării solicitanților vizați din zona de operațiuni a UNRWA, luând totodată în

considerare circumstanțele astfel cum ele se prezintă în momentul în care autoritățile administrative competente pronunță decizia cu privire la cererea formulată de persoana interesată prin care se solicită acordarea statutului de refugiat sau autoritățile judiciare în cauză statuează cu privire la calea de atac îndreptată împotriva unei decizii de refuz al acordării statutului de refugiat. Trebuie să se țină seama în special de situația în care persoana interesată este în măsură să se întoarcă în zona de operațiuni a UNRWA întrucât împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2012, *Abed El Karem El Kott și alții*, C-364/11, EU:C:2012:826, punctul 77, precum și Hotărârea din 13 ianuarie 2021, *Bundesrepublik Deutschland* (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctele 59 și 66].

- 54 Necesitatea de a efectua o asemenea apreciere este conformă cu economia generală a sistemului prevăzut de Directiva 2004/83. În această privință, din articolul 4 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2004/83 și din articolul 5 alineatul (1) din aceasta rezultă că, pentru a se statua asupra unei cereri de protecție internațională, trebuie să se țină seama de toate faptele relevante privind țara de origine „în momentul luării unei decizii privind cererea”, precum și, dacă este cazul, de evenimente care s-au desfășurat după plecarea solicitantului din țara de origine.
- 55 În această privință, trebuie de altfel să se precizeze, după cum Curtea a statuat deja, că, în temeiul articolului 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32, statele membre sunt obligate să își adapteze dreptul național astfel încât soluționarea căilor de atac prevăzute la această dispoziție să comporte o examinare „deplină și *ex nunc*”, cel puțin în procedurile privind căile de atac în fața unei instanțe de fond, a tuturor elementelor de fapt și de drept care îi permit să efectueze o apreciere actualizată a cauzei. După cum Curtea a precizat deja, expresia „*ex nunc*” și adjectivul „deplină” cuprinse în această dispoziție pun în evidență obligația instanței de a efectua o apreciere care ia în considerare, după caz, atât elementele de care autoritatea decizională a ținut sau ar fi trebuit să țină seama, cât și elementele noi apărute după adoptarea deciziei care face obiectul căii de atac. Competența de care dispune astfel instanța, de a lua în considerare elemente noi cu privire la care această autoritate nu s-a pronunțat, se înscrie în finalitatea Directivei 2013/32, vizând în special, așa cum rezultă printre altele din considerentul (18) al acesteia, ca cererile de protecție internațională să fie soluționate „cât mai repede posibil [...] fără a aduce atingere unei examinări adecvate și complete” [Hotărârea din 13 ianuarie 2021, *Bundesrepublik Deutschland* (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctul 40 și jurisprudența citată].
- 56 Astfel, după cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise, chiar dacă o persoană a fost constrânsă, în trecut, să părăsească zona de operațiuni întrucât se afla într-o stare personală de insecuritate gravă, nimic nu ar justifica să i se acorde *ipso facto* statutul de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 dacă situația din zona de operațiuni s-a ameliorat net între timp, în așa fel încât persoana nu s-ar mai afla într-o stare personală de insecuritate gravă și ar fi din nou posibil pentru UNRWA să îi asigure condiții de viață conforme cu misiunea sa. În consecință, autoritățile și instanțele chemate să se pronunțe cu privire la posibilitatea de a beneficia *ipso facto* de statutul de refugiat ar trebui de asemenea să verifice dacă în prezent este posibil să se întoarcă în zona de operațiuni a UNRWA. Dacă aceasta este situația, solicitantul ar trebui exclus, în conformitate cu articolul 12 alineatul (1) litera (a) prima teză din Directiva 2004/83, de la recunoașterea statutului de refugiat.
- 57 Așadar, revine autorităților și instanțelor naționale competente sarcina de a efectua o apreciere individuală a tuturor elementelor relevante pentru a verifica nu numai dacă plecarea din zona de operațiuni a UNRWA a unor persoane care au solicitat statutul de refugiat în temeiul

articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 poate fi justificată, în conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 50 din prezenta hotărâre, de motive nesupuse controlului lor și independente de voința lor, care le-au împiedicat astfel să beneficieze de protecția sau de asistența UNRWA, ci și dacă ele sunt în prezent împiedicate să beneficieze de această protecție sau de această asistență din cauza presupusei deteriorări a situației din zona de operațiuni în cauză pentru motive nesupuse controlului lor și independente de voința lor.

- 58 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se ia în considerare, în cadrul unei evaluări individuale, circumstanțele relevante astfel cum se prezintă acestea nu numai în momentul plecării respectivei persoane din zona de operațiuni a UNRWA, ci și în momentul în care autoritățile administrative competente examinează o cerere de acordare a statutului de refugiat sau autoritățile judiciare în cauză statuează cu privire la calea de atac îndreptată împotriva unei decizii de refuz al acordării unui asemenea statut.

Cu privire la a doua întrebare

- 59 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul analizei prin care se urmărește să se stabilească dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, atunci când persoana în cauză dovedește că a fost constrânsă să părăsească zona de operațiuni a UNRWA pentru motive nesupuse controlului său și independente de voința sa, revine statului membru, în cazul în care consideră că această persoană este acum în măsură să se întoarcă în zona respectivă și să beneficieze acolo de această protecție sau de această asistență, sarcina de a stabili că aceasta este situația.
- 60 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 13 din Directiva 2004/83, statele membre acordă statutul de refugiat oricărui resortisant al unei țări terțe sau oricărui apatrid care îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerat refugiat în conformitate cu capitolele II și III din respectiva directivă.
- 61 În aceste condiții, pentru a acorda statutul de refugiat unui solicitant în temeiul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din directiva menționată, care figurează în capitolul III din aceasta, o evaluare a faptelor și a circumstanțelor relevante trebuie efectuată în conformitate cu articolul 4 din Directiva 2004/83, care figurează în capitolul II din aceasta.
- 62 În special, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2004/83, statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au apoi obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.
- 63 În această privință, trebuie arătat că evaluarea faptelor și a circumstanțelor prevăzută la articolul 4 din Directiva 2004/83 și care permite să se întemeieze o cerere de protecție internațională se desfășoară în esență în două etape distincte. Prima etapă privește stabilirea împrejurărilor de fapt susceptibile să constituie elementele de probă în susținerea cererii, în timp ce etapa a doua se referă la aprecierea juridică a acestor elemente, care constă în a decide dacă, având în vedere

faptele ce caracterizează o speță, sunt îndeplinite condițiile de fond prevăzute la dispozițiile relevante din Directiva 2004/83 pentru acordarea unei protecții internaționale (Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții, C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 55).

- 64 În cadrul acestei prime etape, în care se înscrie a doua întrebare, deși, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2004/83, este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională, Curtea a clarificat deja că autoritățile statelor membre trebuie, dacă este cazul, să coopereze în mod activ cu acesta pentru a stabili și a completa elementele relevante ale cererii, aceste autorități fiind de altfel adesea mai bine plasate decât solicitantul pentru a avea acces la anumite tipuri de documente (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, punctele 65 și 66).
- 65 Astfel, în speță, este posibil, desigur, să se deducă din articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2004/83 că revine solicitanților sarcina de a face dovada că au recurs efectiv la protecția sau la asistența UNRWA și că această protecție sau această asistență a încetat. Totuși, din moment ce solicitanții sunt în măsură să facă dovada că, în momentul părăsirii zonei de operațiuni a UNRWA, au fost efectiv constrânși să facă acest lucru, pentru motive nesupuse controlului lor și independente de voința lor, în special pentru că se aflau într-o stare personală de insecuritate gravă, iar UNRWA nu le putea asigura condiții de viață conforme misiunii sale în această zonă, revine apoi statului membru sarcina de a demonstra, dacă este cazul, că împrejurările s-au modificat între timp în zona de operațiuni în cauză, astfel încât aceste persoane pot din nou să beneficieze de protecția sau de asistența UNRWA.
- 66 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul analizei prin care se urmărește să se stabilească dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, atunci când persoana în cauză dovedește că a fost constrânsă să părăsească zona de operațiuni a UNRWA pentru motive nesupuse controlului său și independente de voința sa, revine statului membru, în cazul în care consideră că această persoană este acum în măsură să se întoarcă în zona respectivă și să beneficieze acolo de această protecție sau de această asistență, sarcina de a stabili că aceasta este situația.

Cu privire la a treia întrebare

- 67 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, în sensul acestei dispoziții, astfel încât o persoană care a solicitat să beneficieze de protecție internațională a fost constrânsă să părăsească zona de operațiuni a acestui organism, este necesar să se stabilească faptul că UNRWA sau statul pe teritoriul căruia acesta își desfășoară activitatea a avut intenția de a cauza o vătămare persoanei respective sau de a o priva de asistență prin acțiune sau prin omisiune.
- 68 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, după cum Curtea a statuat deja, pentru a stabili dacă asistența sau protecția UNRWA a încetat efectiv în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, revine autorităților și instanțelor naționale competente sarcina de a stabili dacă plecarea persoanei în cauză este justificată de motive

nesupuse controlului său și independente de voința sa care o obligă să părăsească zona respectivă, împiedicând-o astfel să beneficieze de asistența acordată de UNRWA (Hotărârea din 19 decembrie 2012, *Abd El Karem El Kott și alții*, C-364/11, EU:C:2012:826, punctul 61).

- 69 În această privință, trebuie arătat că atât articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, cât și articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva impun o apreciere obiectivă a aspectului dacă asistența sau protecția UNRWA a încetat efectiv pentru orice motiv, acest organism nemaifiind în măsură, din motive obiective sau legate de situația individuală a solicitantului, să îi asigure acestuia din urmă condiții de viață conforme misiunii cu care este însărcinat.
- 70 Așadar, în vederea unei asemenea aprecieri, nu este necesară întemeierea pe elemente subiective precum intențiile UNRWA sau ale statului pe teritoriul căruia acesta își desfășoară activitatea. Astfel, introducerea unei asemenea cerințe în scopul aplicării articolului 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83 ar echivala cu reducerea în mod necorespunzător a domeniului de aplicare al acestei dispoziții și cu limitarea în mod necorespunzător și semnificativ a protecției acordate apatrizilor de origine palestiniană.
- 71 Desigur, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 74 din concluzii, dacă s-ar stabili că UNRWA sau statul pe teritoriul căruia își desfășoară activitatea a cauzat în mod intenționat o vătămare persoanelor în cauză sau le-a privat în mod intenționat de asistență prin acțiune sau prin omisiune, o asemenea dovadă ar fi în mod evident deosebit de relevantă. Cu toate acestea, în vederea aplicării articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, nu este necesar să se facă dovada unei intenții de această natură.
- 72 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, în sensul acestei dispoziții, astfel încât o persoană care a solicitat să beneficieze de protecție internațională a fost constrânsă să părăsească zona de operațiuni a acestui organism, nu este necesar să se stabilească faptul că UNRWA sau statul pe teritoriul căruia acesta își desfășoară activitatea a avut intenția de a cauza o vătămare persoanei respective sau de a o priva de asistență prin acțiune sau prin omisiune. În sensul acestei dispoziții, este suficient să se stabilească faptul că asistența sau protecția UNRWA a încetat efectiv pentru orice motiv, astfel încât acest organism nu mai este în măsură, pentru motive obiective sau legate de situația individuală a persoanei menționate, să îi asigure acesteia condiții de viață conforme misiunii cu care este însărcinat.

Cu privire la a patra întrebare

- 73 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 coroborat cu articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva trebuie interpretat în sensul că, în cadrul aprecierii condițiilor necesare pentru a verifica dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții din Directiva 2004/83, trebuie să se țină seama de asistența acordată persoanei respective de actori ai societății civile precum ONG-urile.
- 74 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie arătat că atât articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, cât și articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva fac referire numai la protecția sau la asistența „din partea unui organism sau a unei instituții a

Organizației Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru refugiați”, și nu menționează un eventual sprijin sau eventuale servicii furnizate de alte entități, străine Organizației Națiunilor Unite, precum ONG-urile.

- 75 În plus, după cum s-a amintit la punctul 50 din prezenta hotărâre, articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 se aplică atunci când se dovedește, pe baza unei evaluări individuale a tuturor elementelor relevante, că apatridul de origine palestiniană în cauză se află într-o stare personală de insecuritate gravă, iar UNRWA, a cărei asistență a fost solicitată de persoana interesată, nu este în măsură să îi asigure acestuia o protecție sau o asistență în conformitate cu mandatul său, acest apatrid fiind astfel obligat, din motive nesupuse controlului său și independente de voința sa, să părăsească zona de operațiuni a UNRWA.
- 76 În aceste condiții, este necesar să se constate că atât articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83, cât și articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva nu se referă în esență decât la protecția sau la asistența UNRWA.
- 77 Or, UNRWA este o agenție a Organizației Națiunilor Unite, instituită de Adunarea Generală a acesteia, a cărei misiune este de a oferi protecție și asistență refugiaților palestinieni în conformitate cu mandatul său. Dat fiind statutul acordat UNRWA și misiunea care i-a fost încredințată, nu se poate pune problema asimilării acestui organism unor actori ai societății civile precum ONG-urile, care constituie entități foarte diferite de UNRWA și care nu se află în aceeași poziție ca acesta din urmă în măsura în care nu pot furniza o „asistență” sau o „protecție” în sensul Convenției de la Geneva și al Directivei 2004/83.
- 78 Aceasta nu permite însă repunerea în discuție a faptului că, după cum reiese din dosarul prezentat Curții, cooperarea unor actori ai societății civile precum ONG-urile poate fi esențială pentru a permite UNRWA să își continue misiunea. Astfel, rezultă că, ținând seama de dificultățile în creștere pe care le-a întâlnit în executarea mandatului său, cel puțin în anumite sectoare din zona sa de operațiuni, UNRWA a recurs, în practică, la o asemenea cooperare.
- 79 În aceste condiții, nu se poate exclude că, atunci când o asemenea cooperare există, asistența furnizată de actori ai societății civile precum ONG-urile trebuie luată în considerare în aprecierea aspectului dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât solicitanții pot beneficia *ipso facto* de statutul de refugiat, în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83.
- 80 Cu toate acestea, orice asistență furnizată de actori ai societății civile precum ONG-urile ar trebui să fie luată efectiv în considerare, cu condiția ca UNRWA să întrețină cu aceștia o relație oficială de cooperare, cu caracter de stabilitate, în cadrul căreia ONG-urile asistă UNRWA în îndeplinirea mandatului său.
- 81 Aceasta este situația în special atunci când, după cum a observat în esență domnul avocat general la punctele 83-85 din concluzii, furnizarea unei astfel de protecții sau de asistențe a fost încredințată în mod legal unor ONG-uri de statul pe teritoriul căruia își desfășoară activitatea UNRWA, iar refugiații palestinieni au efectiv dreptul de a avea acces la protecția sau la asistența furnizată în mod stabil, iar nu punctual, de ONG-urile în discuție.
- 82 Pe de altă parte, trebuie adăugat că, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 79 din concluzii, în acest context, rolul statului în care își desfășoară activitatea UNRWA se poate dovedi de asemenea determinant pentru a permite acestui organism să își îndeplinească

în mod eficient mandatul și să se asigure că persoanele în cauză trăiesc în condiții demne [a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 ianuarie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Statutul de refugiat al unui apatrid de origine palestiniană), C-507/19, EU:C:2021:3, punctele 58 și 62].

- 83 Astfel, atunci când refugiații palestinieni beneficiază în mod concret de dreptul de acces, în mod stabil, la educație și la îngrijiri medicale furnizate de statul în cauză, ar trebui să se țină seama de această situație în cadrul unei evaluări globale a tuturor împrejurărilor relevante în temeiul articolului 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83.
- 84 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 coroborat cu articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva trebuie interpretat în sensul că, în cadrul aprecierii condițiilor necesare pentru a verifica dacă protecția sau asistența UNRWA a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții din Directiva 2004/83, trebuie să se țină seama de asistența acordată persoanei respective de actori ai societății civile precum ONG-urile, cu condiția ca UNRWA să întrețină cu aceștia o relație oficială de cooperare cu caracter de stabilitate, în cadrul căreia ei asistă UNRWA în îndeplinirea mandatului său.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 85 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența Agenției Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat) (UNRWA) a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se ia în considerare, în cadrul unei evaluări individuale, circumstanțele relevante astfel cum se prezintă acestea nu numai în momentul plecării respectivei persoane din zona de operațiuni a UNRWA, ci și în momentul în care autoritățile administrative competente examinează o cerere de acordare a statutului de refugiat sau autoritățile judiciare în cauză statuează cu privire la calea de atac îndreptată împotriva unei decizii de refuz al acordării unui asemenea statut.**
- 2) **Articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul analizei prin care se urmărește să se stabilească dacă protecția sau asistența Agenției Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat) (UNRWA) a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții, atunci când persoana în cauză dovedește că a fost constrânsă să părăsească zona de**

operațiuni a UNRWA pentru motive nesupuse controlului său și independente de voința sa, revine statului membru, în cazul în care consideră că această persoană este acum în măsură să se întoarcă în zona respectivă și să beneficieze acolo de această protecție sau de această asistență, sarcina de a stabili că aceasta este situația.

- 3) Articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă protecția sau asistența Agenției Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestini din Orientul Apropiat) (UNRWA) a încetat, în sensul acestei dispoziții, astfel încât o persoană care a solicitat să beneficieze de protecție internațională a fost constrânsă să părăsească zona de operațiuni a acestui organism, nu este necesar să se stabilească faptul că UNRWA sau statul pe teritoriul căruia acesta își desfășoară activitatea a avut intenția de a cauza o vătămare persoanei respective sau de a o priva de asistență prin acțiune sau prin omisiune. În sensul acestei dispoziții, este suficient să se stabilească faptul că asistența sau protecția UNRWA a încetat efectiv pentru orice motiv, astfel încât acest organism nu mai este în măsură, pentru motive obiective sau legate de situația individuală a persoanei menționate, să îi asigure acesteia condiții de viață conforme misiunii cu care este însărcinat.**
- 4) Articolul 12 alineatul (1) litera (a) a doua teză din Directiva 2004/83 coroborat cu articolul 1 secțiunea D din Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul aprecierii condițiilor necesare pentru a verifica dacă protecția sau asistența Agenției Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări (pentru Refugiații Palestini din Orientul Apropiat) (UNRWA) a încetat, astfel încât o persoană poate beneficia *ipso facto* de „statutul de refugiat”, în sensul acestei dispoziții din Directiva 2004/83, trebuie să se țină seama de asistența acordată persoanei respective de actori ai societății civile precum ONG-urile, cu condiția ca UNRWA să întrețină cu aceștia o relație oficială de cooperare cu caracter de stabilitate, în cadrul căreia ei asistă UNRWA în îndeplinirea mandatului său.**

Semnături